

Jokin Apalategi

«PSOE inkisizio prozesua ez dela aski jabetu da eta prozesu demokratikoari eusten dio»

Ataun, 1943. Soziologian doktorea, filosofian diplomatua. Marxismoa eta arazo nazionala aztertu ditu, besteak beste. *Uztaro* aldizkariaren zuzendaria da. Psikologia sozialeko katedraduna da EHUⁿ. Politikaz, unibertsitateaz eta pentsamenduaz aritu gara, luze eta sakon.

1970 inguruan Parisen bizi zen Jokin Apalategi. *Nationalisme et question nationale au Pays Basque (1830-1976)* tesia burutzen ari zen. Tesiaren parte bat saiakera gisa 1977. urte aldean frantsesez argitaratu zuen, eta 1979an, berriz, gaztelaniaz. Lehen edizioaren 1.000 ale saldu ziren eta bigarrenaren 5.000. Liburua-ren hitzaurrea Jose Miguel Beñaran Ordeñanak *Argalak* idatzia da.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Gaizka Iroz

30 urte joan dira *Los Vascos de la nación al estado* liburua argitaratu zenuenetik. Zer duzu gogoan?

Oroitzapen asko. Tesia prekarietate handiz egindako lana da. Frankismo garaian informazioa biltzea oso zaila zen. Zirkuluz zirkulu eta per-

tsona ezagunen eskutik bildu nuen informazio guztia, modu xumean. Orokorrean bazegoen zerbait biltzea, ETAren ingurukoaz, aldiz, ez zegoen ezer bildua. Ez zegoen, gaur bezala, bibliotekarik. Nik inbidia sanao diet atzetik etorri direnei, biblioteca ederretan ari direlako. Horrek gure mugak gogoratzen dizkigu, eta poza ere ematen digu, guk

"Argala oso-oso pertsona jantzia zen. Batez ere, jite edo izaera onekoa zen, oso malgua, elkarrizketa zalea, oso abila, entzuten zekiena, asko entzuten zuen".

dut posible ikusten, hau da, irtenbidea emango die eurek ikusteak euren beharrik gabe herri honen aldarrikapenak gauzatzean ahal direla.

ETako kideen psikologia aipatu duzu, mundu autista dela esan ohi da. Zer diozu gaurko ETAz?

ETAren mundua, benetan, ez dut batere ezagutzen. Urte asko dira ETA harreman publikoetatik desagertu zela. Garai batean Iparraldean oso erraza zen jakitea nola pentsatzen zuten. Ni liburudendan (Zabal) egoten nintzen eta ETako militante asko pasatzen zen. Hitz egiteko interesa zuten, galderak egiteko, tenperatura hartzeko nolabait. Urte asko joan dira ETako militante bat ikusi ez dudala, hala denik jakinik behintzat. Oso zaila da ETA ezagutzea, harreman publikoetatik isolatua den mugimendua baita. Horrek berak beste mundu bat egin du psikologikoki. Horregatik zaila da egungo ETak nola erreakzionatu dezakeen asmatzea, oso zaila da.

Aldiak aldi, bake eta normalizatorako prozesuak zabaltu dira. Azkenaldian ETak su-eten iraunkorra adierazi du, Barajasko atentatua izan da ondoren. Zer balorazio egiten duzu gertatuaz?

Aznarren bigarren legealditik hasiko gara. UCDDko Suarez eta PSOEk Gonzalezen ondoren, Aznarren PP boterera iritsi zen eta bigarren legealdian gehiengo osoz gobernatu zuen. Gehiengo osoak alderdi edo estatu batek barruan dituen joera erreprimituak agerrarazi ohi ditu, barruan dituen orekak hausten dira nolabait eta bere tripak ateratzen dira. Euskal Herriarekiko –demokrazia garaian– azaldua ez zen planteamendu berria agertu zen Aznarren eskutik. Hau da, sozial-demokraziak zeraman bidearekiko ezberdina. PPK argi eta garbi adierazi zuen: egin dira autonomia saioak, estatutuak, ongi, baina Espainiako Batasuna da printzipio funtsezkoa: 1. Autonomia –deszentralizatzeko denez– onartu beharreko fenomeno da, baina autonomia eta nazionalismoak bereizi behar dira. Nazionalismo mota guztiak, orokorrean, Autonomia Estatuaren kontrakoak dira PPrentzat. Ordura arte Estatuan jarrera hori agertu ez izanak ez du joera hori ez zegoenik esan nahi. Agertu zen eta Estatuak beste nazionalismoak suntsitzeko ager-

Jokin Apalategik EAJz duen iritzia: “*Statu quo*ak bost puntuko alorrean mugitzea eskaintzen badigu, ondo, baina saia gaitzen sei puntu lortzen, baina beti ere *statu quo* hori errespetatuz, beti sendo egonez”.

tu ere, garaipenez suntsitzeko gainera: garaipena eta negoziatzioa kontrajarriak dira. ETA garaitu behar da, hori da PPren Estatuaren printzipioa.

Espainiako historian errepikatu ohi den joera da, akaso.

Bai. Historian, esaterako, prozesu inkisidore bat ezagutzen dugu. Errege Katolikoekin hasi eta 1814 arte indarrean jarri zuten inkisizioa. Inkisizioa erregimen bat da erregimenean. Hau da, Estatuak politikaren prozesuarekin ados ez daudenekin amaitu behar da inkisizioaren bidez. Inkisizioaren datu historikoak ikaragarriak dira, hainbat herritarrek bere proiektuei, ideiei eta sinesmenei uko egin behar zieten, publiko egin ere, solemneki. Gaur ere, horren eskaera begi-bistakoa da, ezker abertzaleari orokorrean eta ETari eskatzen zaiena bereziki. Orain arteko beren prozesuari, errebindikazioei uko egitea da hori, eta prozesuak publiko izan behar du, inkisidorea. Salakuntza egin behar da, prozesu horretan ari diren pertsonen eskatzen zaie lagunak edo hurbilekoak akusatzen hastea, beren erredentzia lortzeko. Baina inkisizioaren arabera erredimitze joko horretan sartzen bazara, zure burua “onartua” izango da, baina aurrez egindako falta guztiak ez zaizkizu behin ere barkatuko. Gauza bat da zu damutzea eta beste bat zure hobenak edo faltak barkatzea.

PPtik PSOEra alde al dago?

“ETaren bukaera
autodeterminazio
eskubidetik bereizten bada,
analisi ez da egokia. ETA
bere aldarrikapenak
betetzearekin batera
amaituko da”

Bai. Handia. Baina horrek ez du esan nahi inkisizio prozesu horretan PSOEk inplikaziorik ez duenik. PSOE, gertatuak gertatu, boterera heldu zen. Arazoaren beste ikuspegi bat du. Alderdi Sozialistak nazionalismoa Estatuan integratu litekeela dio, ez da, besterik gabe, suntsitu beharreko fenomeno, baina ETA suntsitu behar dela dio. Ezker abertzalea berriz, suntsitu ez ezik, birrindu. Desagerrarazi. PSOEren ustez. Nazionalismoa integratu daiteke Katalunian bezala Euskal Herrian, demokratikoa denean, *zupillaz* bat gora behera, noski.

Zer prozesu mota gauza daiteke, orduan?

Bi prozesu gurutzatzen ari dira, nazionalismoarena eta ETarena. PSOEk prozesu inkisidorea onartzen du, Alderdi Politikaren legea, kasu. Inkisizioak lege bereziak jartzen zituen, Francok ere bai. Helburuetan kointzidentziarik izan gabe, PPK eta PSOEk bitartekoetan bat egiten dute: prozesu inkisidorea mantentzen baitu PSOEk. Alabaina honek, aldi berean, prozesua burutzeko inkisizio prozesua ez dela aski jabetzen da eta prozesu demokratikoa mantentzen du. Hori da bere originaltasuna, bi prozesuekin jardutea, biak aldi berean martxan edukitzea.